
HÍRES BŰNÜGYEKG, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

PAP ANDRÁS LÁSZLÓ

Sorozatgyilkosok nyomában: Ted Bundy

A sorozatgyilkosok kiemelt érdeklődésre számíthatnak a kriminológusok, a nyomozó hatóságok, a magatartás-kutatással foglalkozó pszichológusok, a pszichiáterek, továbbá természetesen a média és a közvélemény részéről is. Sorozatgyilkosságnak (a tömeggyilkosságtól, például a 2011. júliusi norvégiai vérengzéstől megkülönböztetendő) azt a több, a leggyakoribb definíció szerint legalább három személy sérelmére elkövetett emberölést tartjuk, ahol a cselekmények között eltelik némi idő. Noha a jelenség a szélesebb közvélemény számára csak az 1880-as évektől vált ismertté Hasfelmetsző Jack gyilkosságai nyomán¹, majd lett a hollywoodi filmek és a huszadik–huszonegyedik századi irodalom gyakorta felbukkanó témája, de mindig is voltak ilyen, többnyire szexuális erőszakot is alkalmazó emberölések. Közismertségük ellenére a sorozatgyilkosságok igen ritkák: az emberölések kevesebb mint egy százalékát teszik ki.² Tekintettel arra, hogy az ismertté vált sorozatgyilkosok nyolcvanöt százaléka Amerikában tevékenykedik (egyidejűleg általában húsz-ötven ember)³, a következőkben is csak az Egyesült Államokra fókuszálunk.

Tévhitok és mítoszok

A tömegkultúrában az 1970-es és '80-as évek amerikai esetei nyomán jelent meg a sorozatgyilkosság toposza; az örült pszichopatak vérengzéseit bemutató alkotások erősen torzított, sztereotípiákra és tudományosan alá nem támasztott információkra épített képet festenek a jelenségről. Tekintettel e cselekmények ritkaságára, a nyomozó hatóságok is felkészületlenek az ilyen esetek kezelésére.

¹ Lásd például Szikinger István: A yorkshire-i hasfelmetsző. Rendészeti Szemle, 2010/10., 131–135. o.

² Serial Murder, Multi-disciplinary perspectives for investigators. Behavioral Analysis Unit, National Center of Violent Crime. Critical Incidents Response Group, FBI, 2005

³ Lásd például David Schmidt: Natural Born Celebrities. Serial Killers in American Culture. University of Chicago Press, 2005; <http://karisable.com/crserial.htm>

Kezdetnek fontos néhány gyakori mítosz eloszlatása:

1. Nem minden sorozatgyilkos diszfunkcionális, magányos farkas. Számos sorozatgyilkos jól funkcionálónak tűnő, a társadalomba beilleszkedett (és ezáltal a nyomozó hatóságok számára sem könnyen beazonosítható), családban élő, keresőtevékenységet folytató személy. Ötgyermekes családapa volt és kitüntetéssel szerelt le a hadsereg helikopteres hadosztályától *Robert Yaters*, aki az 1990-es években a washingtoni Spokane-ben 17 prostituáltat ölt meg. Harmínkét évig dolgozott ugyanabban a munkakörben, rendszeresen járt templomba, és a munkahelyén is vallási kérdésekről beszélgetett a legszívesebben az ugyancsak házas *Gary Ridgeway*, a Green folyó menti hírhedt gyilkos (*Green River Killer*), aki az 1980-as és 1990-es években legalább 48 nőt ölt meg. Kétgyermekes apa, cserkészvezető, a helyi egyházi közösség választott elöljárója, köztisztviselő és kitüntetett katona volt *Dennis Rader*, aki 1974 és 1991 között tíz embert ölt meg, ragadványnevét (BTK) a megkötözni, megkínózni, megölni szavak (Bind, Torture, Kill) rövidítése után kapta.
2. Nem minden sorozatgyilkos fehér férfi. A hongkongi *Charles Ng* 1999-ben tizenegy ember meggyilkolásáért ítélték halálra; a legalább öt-öt nőt meggyilkoló *Coral Eugene Watts* (1982-ben tartóztatták le) és *Derrick Todd Lee* (jelenleg a halálbüntetése végrehajtására vár) színes bőrű férfiak; az 1990-es években legalább kilenc embert meggyilkoló *Rafael Resendez-Ramirez* mexikói; az 1994 és 1998 között hat prostituáltat meggyilkoló *Rory Conde* pedig kolumbiai. A szakirodalom említést tesz női sorozatgyilkosokról is: történeti forrásként szokták például felhozni a *Báthory Erzsébet-mitológiát*, amely hatszáz fiatal lány haláláról mesél. Ugyancsak gyakran hivatkoznak a 2002-ben kivégzett michigani *Aileen Wuornos*-ra, mert hét férfi életét oltotta ki, és az angol *Rosemary Westre*, akit férjével együtt 1995-ben tíz fiatal lány meggyilkolásáért ítélték el. Mindazonáltal kevésbé illik rájuk a (jellemzően mégiscsak férfi elkövetőket érintő) sorozatgyilkosi profil: Wuornos prostituált volt, és állítása szerint önvédelemből, a vele erőszakoskodókat gyilkolta meg, West esetében pedig valószínűsíthető, hogy az öt prostitúcióra kényszerítő férje volt a felbujtó és az elsődleges agresszor.
3. Az sem igaz, hogy valamennyi sorozatgyilkos szexuális indítékból gyilkol: a washingtoni körgyűrű közelében tizenhárom embert lelövő sorozatgyilkosok⁴ például vagyonszerzési és ideológiai okokból; mások valamilyen irányú gyűlöletből ölték: gondoljunk például a vagyonszerzési céllal ölő fekete özvegyekre, rablógyilkosokra, biztosítási csalókra vagy a pszichózis hatása alatt gyilkolókra.

⁴ Bővebben a témáról lásd például Pap András László: Az autósztroda orvlövésze nyomában: adalékok az igazoltatás kriminalisztikai hasznosíthatóságához és a beszámíthatóság fogalmának kérdéseire. *Belügyi Szemle*, 2011/6., 106–118. o.

4. Az FBI elemzése szerint⁵ ugyancsak nem megalapozott az a feltételezés, hogy valamennyi sorozatgyilkos folyamatos mozgásban van; sőt a leggyakrabban egy meghatározott helyhez kötött „komfortzónán” belül tevékenykednek.
5. Emellett az sem igaz, hogy a sorozatgyilkosok „nem tudják abbahagyni” a gyilkolást. Családi elfoglaltság vagy éppen az önkielégítés még a szexuális-erőszak-tevő sorozatgyilkosokat is távol tarthatja a további bűnelkövetéstől. A BTK-gyilkos például az elfogása előtti 14 évben nem ölt meg senkit.
6. Az is tévedés, hogy valamennyi sorozatgyilkos elmebeteg vagy „gonosz zseni” lenne. A sorozatgyilkosoknál az antiszociális viselkedéstől a pszichopátiáig a személyiségzavar különböző formái diagnosztizálhatók, és akad közöttük kiemelkedő, átlagos és átlagosnál alacsonyabb intelligenciájú is.⁶ Noha nincs általánosan érvényes sorozatgyilkos-profil, de igen gyakori a figyelemfelkeltési szándék, továbbá a megbánás és a bűntudat hiánya, valamint az irányítás iránti vágy és az impulzivitás. Kétségkívül gyakori a pszichopátia, amely megnyerő viselkedéssel, manipulációs hajlammal, patológikus hazudozással, valamint a szorongás, a szeretet, az empátia és a felelősségérzet hiányával jár. Természetesen nem minden pszichopata sorozatgyilkos, ahogyan nem minden sorozatgyilkos pszichopata.
7. Végül azt a filmekben gyakran ismételt tézist sem támasztják alá tapasztalatok, hogy a sorozatgyilkosok tulajdonképpen azt szeretnék, hogy elkapják őket. Az FBI szakemberei szerint sokkal inkább arról van szó, hogy az általuk elkövetett cselekmények rendkívül bonyolult, többnyire gondos, hosszú tervezést igénylő műveletek, hiszen ki kell választaniuk, izolálniuk, majd elrejtetniük az áldozataikat. Minél több sikeres gyilkosságot hajtanak végre, annál magabiztosabbá és óvatlanabbá válnak, már csak azért is, mert igyekeznek akár bizonyos kockázatok árán is egyszerűsíteni a logisztikát.

Nyomozati próbátételek

A sorozatgyilkosok korántsem csak a krimisorozatok forgatókönyvíróit foglalkoztatják. Amerikában a szövetségi nyomozóhivatal rendszeresen elemzi az ilyen esetekben jelentkező rendészeti feladatokat. A következőkben összefoglaljuk ezeket.

⁵ Serial Murder... i. m.

⁶ Bővebben lásd például Ed Cameron: Some psychoanalytic aspects of serial homicide. Lacan and crime: the jouissance of transgression. Cardozo Law Review, August 2003

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

- Nehézséget jelenthet a különböző területen, illetőségi területeken végrehajtott gyilkosságok összekapcsolása: sokszor csak nagyon későn derül ki, hogy ugyanarról az elkövetőről, azaz sorozatgyilkosról van szó.
- Ugyancsak nehéz koordinálni egy sorozatgyilkos utáni nyomozást, a többes illetőség mellett azért is, mert a hosszú ideig húzódó munkára nem egyszerű elvonni az egyébként is túlterhelt nyomozókat. Ráadásul, a feladatok komplexitása miatt, lehetőség szerint tapasztalt rendőrökre van szükség. Egy sorozatgyilkos profiljának felállításához emellett rendkívül összetett adatelemzésre, informatikai infrastruktúrát igénylő adatbányászatra és főleg a szokásos bűnügyeknél alaposabb nyomrögzítésre van szükség.
- További nehézség, hogy a sorozatgyilkosok áldozatai gyakran olyan alacsony státusú, a társadalom peremén élő személyek (például prostituáltak, hajléktalanok), akikkel a nyomozó hatóságok rendszerint kevesebbet foglalkoznak, így róluk számos kriminalisztikailag releváns információ be sem kerül a rendszerbe.
- A nyomozást végzőkre többnyire erős politikai nyomás nehezedik, hiszen a sajtó és a közvélemény okkal mutat kiemelt érdeklődést a fejlemények iránt. A tények nyilvánosságra hozataláról való döntés nehéz lehet, már csak a tömeghisztéria lehetősége miatt is.
- Az is lelassíthatja a sorozatgyilkosságok felderítését, hogy a nyomozók (noha a tömegkultúrában a téma intenzíven jelen van) nemigen ismernek behatóan felderített hasonló eseteket.

Mindezek miatt az FBI szakembereket képeztetett ki, valamint részletes cselekvési tervet dolgozott ki az ilyen esetekre, és rendszeresen tart szakértői tanácskozásokat, továbbképzéseket a tárgykörben. Az FBI álláspontja szerint fontos, hogy a sorozatgyilkossági eseteken dolgozó, nagymértékű stressznek és érzelmi megterhelésnek kitett nyomozók rendszeres pszichológiai és orvosi megfigyelés alatt álljanak. Kiemelt fontosságúnak tartják az áldozatok hozzátartozóival és a lakossággal való megfelelő kapcsolattartást – ez a tájékoztatás mellett információszerzési, közbiztonsági szempontokat is szolgálhat –, valamint a médiával történő együttműködést, már csak azért is, mert gyakran maguk a sorozatgyilkosok is a sajtón keresztül üzennek. Mindezek miatt az FBI sorozatgyilkosságok előfordulása esetén speciális képzettségű kommunikációs szakemberek alkalmazását, valamint külön rendőrségi honlapok és segélyvonalak létrehozatalát is javasolja.

Egy kultikus sorozatgyilkos: Ted Bundy

*Theodore Robert Bundy*t csak Ted Bundyként ismeri a szakmai és a szélesebb közönség, a sorozatgyilkosok között ő az egyik legismertebb; története számos irodalmi mű, illetve filmfeldolgozás alapjául szolgált. Nemcsak azért vált ikonikus figurává, mert az egyik első sorozatgyilkos volt, aki világhírré tett szert, de személyisége, valamint az általa elkövetett cselekmények brutalitása, illetve pusztá száma miatt is. Bundy harminc nő megerőszakolását, megcsonkítását és brutális meggyilkolását ismerte be 1989. január 24-i kivégzése előtt, de rendőrségi források szerint akár a százat is meghaladhatja az általa különös kegyetlenséggel végrehajtott emberölések száma. Áldozatait – akik az első szerelmére hasonlító, vonzó, fiatal nők voltak – általában agyonverte vagy megfojtotta, majd később visszatért a holttestekhez, és azokon nekrofil szexuális aktusokat hajtott végre, gyakran egészen addig, amíg a tetemek bomlani kezdtek. Több esetben levágta az áldozata fejét, és azt a lakásában tárolta. Leginkább egyetemi campusokon szedte áldozatait, több államban: Washingtonban, Utah-ban, Coloradóban és Floridában. Volt, hogy álmukban tört áldozataira, de leginkább közterületen rabolta el a kiszemelt nőket, majd más helyszínre hurcolta őket, és ott végzett velük. Előfordult, hogy hivatalos személynek – rendőrnék vagy tűzoltónak – adta ki magát, illetve elkövetői „névjegye” az volt, hogy begipszelte a karját és lábát, majd könyvei vagy csomagja cipeléséhez kért segítséget leendő áldozataitól, akiket, miután elkísérték az autójához, valamilyen súlyos fémtárggyal ártalmatlanná tett és megbilincselte. Mindig rendkívül alaposan megtisztította az elkövetés helyszíneit: soha semmilyen nyomot nem hagyott.

Bundy, a brutális szociopata, vonzó külsejű, megnyerő modorú, művelt fiatalember volt, stabil párkapcsolatban élt, és a Republikánus Párt ígéretes politikusának számított. Háromszor ítélték halálra.

Theodore Cowelltől Ted Bundyig

Ted Bundy 1946. november 24-én született Louise Cowell házasságon kívüli gyermekeként, egy leányanyáknak fenntartott szülőotthonban, a Vermont állambeli Burlingtonban. Theodore Robert Cowell néven anyakönyvezték. Születése után az anyjával a nagyszüleihez költöztek Philadelphiába, ahol a kor szigorú, illetve álszent erkölcsével összhangban, sok házasságon kívül született gyermekhez hasonlóan, úgy nevelték, mintha a nagyszülei lettek

volna a szülei, az anyja pedig a nővére. Az apja kilétét illetően sosem oszlottak el a kétségek. A születési anyakönyvi kivonatában Lloyd Marshall, a légierő veteránja van megnevezve apaként, de Bundy anyja egy nyilatkozatában később azt állította, hogy egy Jack Worthington nevű tengerész ejtette teherbe. Az életrajzíróknak nyilatkozó rokonok szerint Ted Bundy apja Samuel Cowell, azaz a nagyapja volt. Cowellt rasszista, erőszakos, otthonában türannoszként viselkedő, abuzív férfiként ismerték, aki nemcsak a háziállatokat bántalmazta rendszeresen, de a családtagokat is. Gazdag gyűjteménye volt pornográf kiadványokból, ezt a környezetében lévő gyerekek is gyakran nézegették. Felesége, azaz Ted Bundy nagyanyja súlyos depressziója és pánikbetegsége miatt elektrosokk-terápiára járt.

Ted négyéves volt, amikor az anyjával – akiről azt mondták neki, hogy a nővére – elköltöztek a washingtoni Tacomába, rokonokhoz. Az anyja rövidesen házasságot kötött egy a hadseregénél dolgozó szakáccsal, *John Culpepper Bundy*-val, aki örökbe fogadta a fiút. Az ifjú Tedet, a cserkészcsapat tagját gyakran hagyták otthon, hogy vigyázzon négy féltestvérére. A magányt kereső, félénk, introvertált iskolásfiú gyakran volt gúny és zaklatás célpontja. Középiskolás korára a jó tanuló kamasz már társaságkedvelővé vált, ám növekvő népszerűsége ellenére sem keresett barátnőt. Sítudásával kiemelkedett a társai közül: e sportot lopott felszereléssel és pályabérletekkel üzte. Több alkalommal tartóztatták le betörésért és autólopásért.

Ted Bundy a Puget Sound Egyetemen, majd a Washingtoni Egyetemen (ahol kínai szakon tanult) töltött egyetemi évei alatt gyakran követett el apróbb lopásokat, és bár számos állást elvállalt (volt például buszvezető és cipőkereskedő), rövid idő elteltével mindenhol felmondott. Az élete 1967-ben változott meg gyökeresen: megismerkedett és szerelmi kapcsolatba került a „jó családból” származó, vonzó, tehetséges és ambiciózus *Stephanie Brooksszal*. A nő azonban a diplomaszerezése után váratlanul szakított vele, feltehetően a köztük lévő társadalmi és egzisztenciális különbségek, valamint a férfi éretlensége és céltalansága miatt. Ted sosem heverte ki a szakítást; mély depresszióba esett, és ragaszkodása mániákus mértéket öltött. Otthagytta az egyetemet, és miután a származását illetően kétségei merültek fel, az anyakönyvi nyilvántartásból megtudta, hogy a „nővére” tulajdonképpen az anyja, a „szülei” pedig a nagyszülei – azaz hogy hazugságban nevelték fel.

Ez után a személyisége megváltozott: ettől kezdve magabiztos, sikeres, karizmatikus ember benyomását keltette. Újra beiratkozott az egyetemre, ahol pszichológiát tanult: kiváló eredményeket ért el, és professzorai rendkívül jó véleménnyel voltak róla. Emellett a politika is felkeltette az érdeklődé-

sét: ő irányította Nelson Rockefeller elnöki kampányát Seattle-ben, és részt vett a Republikánus Párt floridai elnökválasztó gyűlésén is. Később bekapcsolódott Dan Evans republikánus kormányzó sikeresnek bizonyuló újrávalasztási kampányába, amely után a kormányzó helyet adott Bundynek Seattle város bűnmegelőzési tanácsadó bizottságában. Később a Republikánus Párt Washington állambeli elnökének asszisztenseként is dolgozott.

Bundy 1969-ben ismerkedett meg Elizabeth Kloepferrel (a Bundy-irodalomban Elizabeth Kendall, Meg Anders, illetve Beth Archer néven is ismert), egy a leányát egyedül nevelő, a Utah-i Egyetem orvosi karán titkármóként dolgozó nővel, és öt évig stabil párkapcsolatban éltek. Bundy 1971-ben egy öngyilkosságigélységi vonal-szolgálatot működtető krízisközpontban helyezkedett el. Nem sokkal később a seattle-i rendőrség kitüntette, amiért megmentett egy hároméves kislányt a vízbe fúlástól. 1973-ban felvették a Utah-i Egyetemre és a Puget Sound Egyetem jogi karára: noha a felvételi teszten meglehetősen alacsony pontszámot ért el, korábbi professzorai, illetve maga a kormányzó is erős ajánlólevelekkel támogatta. Ekkoriban a sors ismét összehozta régi barátnőjével, Stephanie Brooksszal, akit lenyűgözött a férfi új személyisége: a megfontolt és magabiztos politikus, a nagy reményű joghallgató. Az állandó barátnője tudtán kívül Bundy viszonyt kezdett vele, azután – amikor is Brooks már a házasságra is készen állt – 1974-ben hirtelen, mintegy a nő régi szakításáért elégtételt véve, megszakított vele minden kapcsolatot. Soha többet nem találkoztak. Áprilisban Bundy abbahagyta a tanulmányait – és ettől kezdve sorra tűntek el fiatal nők a környező államokban.

Ted Bundy bűnözői pályafutásának alakulása

Bundy bűnözői előélete nem ismert pontosan, az azonban bizonyos, hogy 1974-től sorozatban követett el gyilkosságot fiatal, dekoratív külsejű – a hosszú, barna hajukat Brookshoz hasonlóan középen elválasztva hordó – nők, többnyire egyetemi hallgatók ellen.

Bundy rémtetteinek sora egyrészt azért nem ismert pontosan, mert vallomásai és a vele készült beszélgetések folyamán gyakran ellentmondásosan nyilatkozott, másrészt számos eltűnt (és soha meg nem talált), az áldozati profilba illő személyről csupán sejtik a nyomozó hatóságok, hogy Bundy végzett velük. Bundy egyik vallomásában azt állította, hogy már 1969-ben megpróbálkozott emberrablással, de 1972-ben ölt először. Egy pszichológiai vizsgálat során viszont arról számolt be, hogy 1969-ben megölt két nőt

Atlantic Cityben. Kivégzése előtt egy 1972-es és egy 1973-as emberölésről is beszélt, de csak annyit árult el, hogy egyik áldozata egy stoppos volt a washingtoni Tumwater környékén. Több, az ügyével foglalkozó nyomozó szerint Bundy már tizennégy évesen elkezdte a gyilkolást, és ő a felelős egy nyolcéves kislány haláláért, akit Tacomában öltek meg 1961-ben.

Ami biztos: Bundy 1974. január 4-én éjjel rátört a *Joni Lenz* fedőnéven ismertté vált, 18 éves egyetemista táncoslányra, egy vascsővel összeverte, és szexuálisan bántalmazta egy kémcsővel. Áldozata tíz napot töltött kómában, és maradandó agykárosodást szenvedett.

Következő áldozatára egy hónap múlva csapott le. A magas, vékony alkatú, hosszú barna hajú, sporttal és fogyatékos gyerekekkel foglalkozó, 21 éves *Lynda Ann Healy* rádióbemondóként dolgozott, és négy másik lánnyal osztott egy egyetemhez közeli lakáson. Bár 1974. február elsején az egyik lakótársa figyelte arra, hogy a szokásostól eltérően a hátsó ajtó nem volt bezárva, és Lynda ébresztőórája folyamatosan csörög, a lány szobájába lépve azonban mindent rendben talált, így arra gondolt, hogy kicsit korábban ment munkába. Eltűnésének bejelentése után a rendőrség megállapította, hogy az ágya be volt vetve ugyan, de máshogy, mint ahogy Lynda szokta, emellett a párnahuzat és a lepedő is hiányzott.

1974-ben több egyetemista lánynak veszett nyoma, hasonló körülmények között. Valamennyien este tűntek el, mindannyian vékony testalkatúak és fehér bőrűek voltak, hosszú hajukat pedig középen elválasztva viselték. A rendőrségi vizsgálatok során többen beszámoltak egy férfiről, akinek az egyik lába vagy karja be volt gipszelve, könyveket pakolt, és fiatal lányokat kért meg, hogy segítsenek neki. Több szemtanú is látott az egyetem területén egy gipszelt férfit leparkolni, bogárhátú Volkswagennel.

Nagyjából minden hónapra jutott egy eset. Márciusban *Donna Gail Manson*, az Evergreen State College diákja tűnt el, áprilisban *Susan Elaine Rancourt*, a Central Washington State College hallgatója, májusban *Robertha Kathleen Parks*, aki az Oregon Állami Egyetemen tanult – valamennyien egyetemi campusokról tűntek el, és egy begipszelt kezű vagy lábú férfi társaságában látták őket utoljára. Májusban hasonló körülmények között veszett nyoma a 22 éves *Brenda Carol Ball*nak egy szálloda parkolójából, júniusban *Georgeann Hawkins* tűnt el: utoljára akkor látták, amikor segítséget nyújtott egy mankóval közlekedő férfinak, aki egy nagy táskát vonszolt egy bogárhátú Volkswagen felé. Ezen a nyáron Bundy munkahelyet váltott: Washington állam segélyszolgálatánál kezdett dolgozni, egy olyan kormányzati ügynökségnél, amely illetékes volt az eltűnt nők ügyében is.

Az eltűnt nőkről szóló történetek hamar vezető hírré váltak, a lakosság körében pedig a pánik jelei kezdtek mutatkozni: egyre kevesebb fiatal nő mert autóstoppal közlekedni. A nyomozó hatóságokon nőtt a nyomás. A gyilkosságok első hulláma július 14-én tetőzött, amikor két nőt fényes nappal raboltak el a washingtoni Sammamish-tó zsúfolt strandjáról. Egy nőkből álló öt-fős társaság tagjai arról számoltak be, hogy egy fehér teniszruhát viselő, jóképű, Ted néven bemutatkozó férfi, akinek a bal keze be volt gipszelve, arra kérte őket, hogy segítsenek levenni egy vitorlást a közelben álló bogárhátú Volkswagen csomagtartójáról. Egyikük vele tartott, ám miután látta, hogy a kocsin nincs hajó, otthagya. Három szemtanú viszont látta, amint a férfi távozik a 23 éves *Janice Ann Ott* társaságában, akit szintén a hajós történettel környékezett meg. Négy óra múlva Bundy elrabolta a 18 éves *Denise Naslundot* is, a strand mellékhelyisége előtt. (Bundy vallomása szerint *Ott* ekkor még élt, és végig kellett néznie a másik nő lemészárlását, mielőtt vele is végzett.)

A két nő holttestét 1974 augusztusában, egy washingtoni parkban találták meg. (Később, 1984-ben a King megyei rendőrség elveszítette az áldozatok maradványait, és emiatt 1987-ben 224 ezer dollár kártérítést fizetett a hozzátartozóknak.) Ugyanitt előkerült egy csípőcsont és néhány csigolya is, amelyekről kiderült, hogy Georgeann Hawkins maradványai. Néhány hónap múlva egy közeli turistaút mellett emberi koponyákat és állkapcsokat találtak, amelyeket *Healy*, *Rancourt*, *Parks* és *Ball* maradványaiként azonosítottak.

Lassan kezdett összeállni az elkövetői profil is: széles körben köröztettek egy fiatal férfi fantomképét, a kocsija típusát és a gipszes történetet. Bundy egyik volt professzora, valamint Elizabeth Kloepfer is jelentette a seattle-i rendőrségnek, hogy Bundrynak köze lehet az aktuális gyilkossági ügyekhez: hasonlít ugyanis a fantomképre, bogárhátú Volkswagenje van, és a szobájában mankókat tart, holott sosem volt lábsérülése. A rendőrséghez azonban napi mintegy kétszáz bejelentés érkezett, és a büntetlen előéletű joghallgatót az illetékesek nem sorolták a valódi gyanúsítottak közé.

Ősszel Bundryt újra felvették a Utah-i Egyetem jogi karára, ő pedig Kloepfert Seattle-ben hagyva Salt Lake Citybe költözött, ahol a mormon vallás követője lett. Ezen az őszön több olyan gyilkosságot követett el, amelyek csak a halálos ítéletének kimondása után tett vallomása nyomán váltak ismertté: szeptember 2-án Idahóban felvett egy máig azonosítatlan stoppost, akit megerőszakolt és megfojtott; október 2-án pedig megerőszakolta és véletlenül megölte (mert bevallása szerint el akarta engedni, csak túl hatékony volt az elcsendesítésében) a 16 éves *Nancy Wilcoxot* Salt Lake City egyik

elővárosában. Nem maradt észrevétlen *Louise Smith* midvale-i rendőrfőnök 17 éves lányának, *Melissának* az 1974. október 18-i eltűnése: kilenc nap múlva találtak rá, megfojtva és megerőszakolva. Tizenhárom nappal később, mindenszentekkor egy Lehi nevű településről (az előző eltűnési eset helyszínétől 40 kilométerre) a 17 éves *Laurie Aime* tűnt el: öt hálaadás napján találták meg holtan egy folyó partján. Mindkét lányt feszítővassal ütötték le, megerőszakolták, és nejlonharisnyával fojtották meg.

A gyilkossági esetek közötti hasonlóságok miatt a washingtoni és a utah-i rendőrség közös nyomozást indított. Kidolgozták a gyanúsított, valamint a lehetséges áldozatok profilját, és a feltételezett elkövető személyleírását még szélesebb körben kezdték terjeszteni. 1974. november 8-a áttörést jelentett a nyomozásban: ezen a napon ugyanis Bundy változtatott a gipszes trükkön. Bundy a Utah állambeli Murray-ben, egy könyvesboltban rendőrnek mondván magát Roseland vezetékneven mutatkozott be a 18 éves *Carol DaRonchnak*, és arról számolt be neki, hogy látta, amint valaki megpróbálta feltörni az autóját. Arra kérte a lányt, hogy kísérje el rendőrszere, ahol bejelentést kíván tenni az esetről. A férfi egy bogárhátú Volkswagenhez vezette *DaRonchot*, aki gyanút fogott, és felszólította Bundryt, hogy igazolja magát. A férfi gyorsan felmutatott egy rendőrségi azonosítót, majd a kocsiba tessékelt a lányt, elindult a rendőrséggel ellentétes irányba, erre utasa tiltakozni kezdett. Ekkor Bundy megállította az autót, és megpróbálta megbilincselni – fegyverrel és feszítővassal fenyegetve – a lányt, aki dulakodás közben megpróbált, és kiszabadult a kocsiból. *DaRonch* bejelentést tett a rendőrségen, részletes személyleírást adva támadójáról, akitől vérnyomok is maradtak a lány kabátján.

Ugyanezen a délutánon egy utah-i gimnázium parkolójából eltűnt egy 17 éves diáklány, *Debby Kent*, viszont ugyanott megtalálták annak a bilincsnek a kulcsát, amelyet *Carol DaRonch* csuklójára kattintott a támadója. Egy férfi pedig azzal telefonált be a rendőrségre, hogy látott egy bogárhátú Volkswagent kihajtani a gimnázium parkolójából azon az estén, amikor *Kent* eltűnt.

Ekkorra Bundy jelentősen előrelépett a gyanúsítottak listáján. A hírek halatán *Elizabeth Kloepper* ismét betelefonált a rendőrségre, hosszasan kihallgatták őt. Fényképeket is vitt Bundryról, a *Sammamish* strandi esetek legmegbízhatóbbnak tartott szemtanúja azonban nem ismerte fel az általa látott fiatalembert. *Noha Kloepper* néhány hét múlva ismét bejelentést tett a rendőrségen, még ekkor sem állt rendelkezésre elegendő bizonyíték Bundy ellen – aki időközben egy újabb állam, Colorado felé fordította a figyelmét.

1975. január 12-én a coloradói Wildwood szálló halljában látták utoljára a 23 éves, nővérként dolgozó *Caryn Campbellt*, aki átutazóban volt vőlegényével és két gyermekükkel. Egy hónappal később, egy földes út mellett találták rá az állatok által már megrágott, meztelen holttestére. Az áldozatok többségéhez hasonlóan, nála is megállapították a nemi erőszak nyomait, valamint azt, hogy egy éles tárggyal sorozatos csapásokat mértek a fejére, még hozzá olyan erővel, hogy a koponyáján egy hosszú repedés keletkezett. Március 15-én egy 26 éves síoktató, *Julie Cunningham* tűnt el a coloradói Vailból, április 6-án pedig a 25 éves *Denise Oliversonnak* veszett nyoma, aki biciklivel indult a szüleihez a Colorado és Utah közötti határ közelében fekvő Grand Junctionben. Május 6-án Bundy az Idaho állambeli Pocatellóban a 12 éves *Lynette Culvert* rabolta el az iskolája elől, és egy szállodai szobába vitte, vízbe fojtotta, majd szexuális erőszakot követett el rajta. Június 28-án *Susan Curtis* tűnt el a Utah állambeli Brigham Young Egyetem parkolójából.

1975 augusztusában Bundy egy hetet töltött Seattle-ben Elizabeth Kloeppernél (aki nem számolt be rendőrségi feljelentéseiről), és kitűzték az esküvőjük időpontját is, a következő év karácsonyára.

Ted Bundy rendőrkézen

1975. augusztus 16-án Bob Hayward őrmester Salt Lake megye területén járőrözött, amikor egy bogárhátú Volkswagent látott a kocsija mögött haladni. Amikor ráirányította a lámpáját, hogy jobban lássa a rendszámot, a sofőr gyorsan megelőzte, és továbbhajtott. Hayward követte. Miután a Volkswagen két stoptáblát is figyelmen kívül hagyott, az őrmester üldözni kezdte, majd megállította, és igazoltatta a kocsí vezetőjét, akit Theodore Robert Bundyként azonosított. Hayward észlelte, hogy a kocsiban az egyik ülés hiányzik. Mivel a jármű átvizsgálásakor egy feszítővasat, símaszkot, kötelet, bilincset, drótokat és egy jégcsákányt talált, betörés gyanújával letartóztatta Bundyt. A rendőrség úgy találta, hogy a bilincsek és a kocsí is hasonlít a DaRonch-támadáskor használthoz, valamint, hogy a feszítővas alkalmas eszköznek tűnik gyilkosságok elkövetéséhez, ezért behívták Carol DaRonchot. A nő 1975. október 2-án hét ember közül támadójaként azonosította Bundyt.

Eközben a Washington állambeli nyomozók még mindig az előzmények nélkül kezdődött – és az állam területét illetően hirtelen véget érő – gyilkosságsorozathoz kapcsolódó információkat vizsgálták. Az akkor még forradalmian újnak számító módszerrel, az adatbányászattal próbálkoztak: az áldozat-

tok hozzátartozóinak, ismerőseinek nevét, az esettel összefüggésbe hozható kocsik adatait, és minden más elérhető információt betápláltak az egyetlen elérhető számítógépbe – amelyet az egyik Washington állambeli megyében bérszámfejtéshez használtak –, és a gyanúsítottak több ezer névből álló listája alapján létrehoztak egy 26 elemből álló névsort, amelyen Ted Bundy is szerepelt. Mire megérkezett Bundy letartóztatásának a híre, a férfi neve már rákerült a rendőrség által hagyományos módszerekkel összeállított, százas gyanúsítottai toplistára is.

Ekkoriban hirtelen új megvilágításba kerültek az Elizabeth Kloepfertől szerzett információk: például az, hogy Bundy baltát tart az autójában, illetve gumikesztyűt és női ruhákat rejtget a szekrényében. A nő korábban arról is beszámolt a rendőrségnek, hogy Bundy júliusban vízisízni ment a Sammamish-parkba, azaz Janice Ott és Denise Naslund eltűnésének időpontjában a helyszínen tartózkodott – ezt a férfi hitelkártya-információi is megerősítették. Közben a rendőrség lefoglalta az új tulajdonosától azt a Volkswagent, amelyet Bundy az előző év szeptemberében adott el; szétszerelték a járművet, és abban Campbelltől, Smithtől és DaRonchtól származó hajmintákat találtak.

Bundyt 1976. február 23-án állították bíróság elé DaRonch elrablása miatt. A nő a szembesítéskor egyértelműen azonosította a vádlottat, aki semmilyen alibit nem tudott felmutatni. Június 30-án egytől tizenöt évig terjedő börtönbüntetésre ítélték. 1976. október 22-én Coloradóban is vádat emeltek ellene, ezúttal már gyilkosság vádjával, az 1975. január 12-én – Bundy szokásos elkövetési módszerével – megölt Caryn Campbell ügyében.

Ted Bundy újra szabadon...

1977 áprilisában Bundyt átszállították a coloradói Garfield megye börtönébe. Egy tárgyalás szünetében arra hivatkozással, hogy saját maga látja el a jogi képviselőt, engedélyt kért, hogy felkeresse a bírósági könyvtárat, majd ott elbújt egy polc mögött, kinyitotta a második emeleti ablakot, kiugrott, és bár a bokája megsérült, különösebb nehézség nélkül sikerült megszöknie. Ezután stoppal közlekedett, betörésből és lopásokból tartotta fenn magát. Éppen egy lopott autóval menekült, amikor nyolc nap múlva elfogták – hogy aztán néhány hónap múlva, december 30-án újra megszökjön, ezúttal a volt munkatársa, *Carol Ann Boone* segítségével, aki becsempészett hozzá egy körfűrész és ötszáz dollárt. Bundy lyukat vágott a cellája plafonjába, majd a fogdaőr la-

kásán keresztül távozott. Szökését csak 15 órával később vették észre; ekkorra már Chicago érintésével úton volt Floridába.

Bundy *Chris Hagen* álnéven lakást bérelt, és a számára otthonos Floridai Állami Egyetem campusán töltötte az idejét. Néha még egy-egy előadásra is beült. Amire szüksége volt (élelmiszer, ruha), lopás vagy betörés útján szerezte meg – és folytatta korábbi életmódját.

1977. január 14-én vasárnap a Chi Omega egyetemi leányszövetség tagjainak nagy része táncolni ment, és csak néhányan maradtak otthon a kollégiumban. Amikor hajnali háromkor *Nita Nearyt* a barátja kitétte a kollégium előtt, látták, hogy a kapu nyitva áll. Amikor belépett az épületbe, zajt hallott, majd egy férfit látott kék kötött sapkában, husánggal a kezében kiszaladni az ajtón. Először azt hitte, hogy a házat kirabolták. Felszaladt az emeletre, ahol vérbe fagyva találta két diáktársát. Egyiküket, *Lisa Levyt* álmában verték fejbe egy kalapáccsal, majd megerőszakolták és megfojtották. A nő fenekén és mellén harapásnyomokat találtak; az egyik mellét olyan erősen harapták meg, hogy a mellbimbója leszakadt, emellett szexuálisan bántalmazták egy hajlakkos flakonnal is. A másik áldozat, *Margaret Bowman* koponyáját beüzúzták, majd egy nejlonharisnyával megfojtották. Bundy két másik diáklányt is súlyosan bántalmazott: *Kathy Kleinernek* eltörte a vállát és az állkapcsát, *Karen Chandler* pedig a támadás következtében kéz- és állkapocstörést szenvedett, valamint több fogát elveszítette. Ugyanezen az éjjelen Bundy behatolt egy a kollégiumtól néhány száz méterre lévő lakásba is, és betörte *Cheryl Thomas* fejét. A nő ágyának lábánál hagyott egy símaszokot, amelyen több hajszálat találtak.

A 12 éves *Kimberly Leach* eltűnését 1978. február 9-én a jelentették be: utoljára a barátja, *Priscilla* látta, amint beszáll egy idegen autójába. A megerőszakolt és megfojtott gyerek holttestét nyolc héttel később találták meg egy parkban. Néhány nappal *Kimberly* eltűnése előtt egy fehér kisteherautót vezető férfi beszélgetésbe elegyedett egy tizennégy éves floridai lánnyal. Tűzoltónak monda magát és *Richard Burton*ként mutatkozott be, de amint a lány bátyja a helyszínre érkezett, távozott. Apjuk tanácsát észben tartva és gyanúsának találva az ismeretlen férfit, a gyerekek megjegyezték az autó rendszámát. Az apa, *James Parmenter* nyomozó ellenőriztette a rendszámot a nyilvántartásban, és kiderítette, hogy az autó lopott. Gyermekei megerősítették, hogy Bundyt látták az autóban.

Ted Bundy ismét hatósági őrizetben – ezúttal tartósan

Miközben az FBI körözési listájának első helyen szerepelt, Bundy ismét egy lopott autót vezetett, ezúttal egy narancssárga, bogárhátú Volkswagent, amikor egy közúti rendszámellenőrzéskor ismét fennakadt a rostán. A rendőrkormány némi dülakodás után letartóztatta BUNDY-t, miközben nem is tudta, hogy kit fogott el.

BUNDY-t harminchat gyilkossággal gyanúsították meg, négy államban. A második büntetőeljárás 1975. június 25-én kezdődött, Floridában. Bundy ismét maga látta el a védelmét, de Nita Neary vallomása, miszerint látta őt a gyilkosság éjszakáján, valamint *Richard Souviron* fogszakorvos szakvéleménye, amely szerint a fognyomai megegyeznek az áldozatok testén találtakkal, megalapozták bűnösségét, és június 30-án kétszeresen is villamosszék általi halálra ítélték.

A harmadik, 1980. január 7-én meginduló büntetőeljárásban Kimberley Leach meggyilkolásával vádolták meg BUNDY-t. Ezúttal elfogadta a kirendelt védői segítséget, amely beszámíthatatlanságra alapozta a védelmet – sikertelenül. Szemtanúk vallomása, igazságügyi orvos szakértői vélemények és tárgyi bizonyítékok alapján (például a bizonyításban a vádat segítette egy olyan, Leach testén talált ritka, hibás szövetanyag, amely Bundy letartóztatásakor viselt kabátjából származott) február 7-én újabb halálos ítéletet – ezúttal is villamosszék általi kivégzést – hirdettek.

Az Egyesült Államok egyik első televízióban közvetített tárgyalása igazi hírességgé tette BUNDY-t. Már az első napon kétszázötven, öt kontinenstről érkező újságíró tudósított az eseményről. Bundy levelek ezreit kapta, és láthatóan élvezte, illetve remekül kezelte a nyilvánosságot. Kihasnálva például a floridai jog egyik sajátos rendelkezését, amely szerint a bírósági tárgyaláson, bíró jelenlétében tett egybehangzó házassági nyilatkozat házasságkötéssel egyenértékű, a tárgyalás nyilvánossága előtt kérte meg Carole Ann Boone kezét, aki, kitarva leendő férje ártatlansága mellett, örömmel mondott igent. Sőt az asszony némi kenőpénz fejében még (a börtön szabályzat által tiltott) intim együttlétet is elérte: 1982-ben megszülte Bundy leánygyermekét.

A kivégzést elkerülendő, Bundy több ízben ajánlotta fel különböző hivatalos és nem hivatalos személyeknek (így *Stephen G. Michaud* és *Hugh Aynesworth* íróknak, *Bob Keppel* ügyészégi nyomozónak, *James Dobson* pszichológusnak, illetve vallási vezetőknek) hogy részletes beismerő vallomást tesz, életútinterjút ad, és az életéért cserébe egy-egy további gyilkosságról is beszámol (bizonyosságot adva ezzel az áldozatok hozzátartozóinak).

Egyik, nagy visszhangot kiváltó nyilatkozatában a szexuális erőszakot a pornográf termékekkel magyarázta. (Sokak szerint pusztán azért, hogy ezzel is manipulálja a közismerten pornográfiaellenes Dobsont.) Tízévnyi halasztást okozó eljárási kifogássorozat – valamint egy újabb, ezúttal meghíúsított szökési kísérlet után – 1989. január 24-én, reggel 7-kor végezték ki, minden idők talán leghíresebb/hírhedtebb sorozatgyilkosaként, a börtön falain kívül rengeteg újságíró és civil érdeklődése mellett. Elhamvasztották, és porait a washingtoni hegyvidéken szórták szét.

Zárógondolatok

Amellett, hogy Ted Bundy a tömegkultúra és a kriminalisztika kultikus figurája, esete a jogtudomány több kurrens kérdése kapcsán is megkerülhetetlen. Az egyik ilyen a pszichopatak beszámíthatóságára vonatkozó vita. A személyiségzavar e formája ugyanis különbözik a büntetőjogi felelősséget kizáró kóros elmeállapot ama eseteitől, amelyek során például hallucinációk vagy „belső hangok” befolyásolják az elkövetők magatartását, valamint azt, hogy felmérjék tetteik következményeit. A pszichopatak ugyanis tisztában vannak azzal, hogy tetteikkel megsértik a társadalmi és jogi szabályokat, valamint előre látják azok (jogi) következményeit is. Ami miatt sok elme- és jogfilozófus szerint a pszichopatak mégsem tekinthetők racionálisan gondolkodónak, illetve a büntetőjog hagyományos morális alapokon nyugvó rendszerében felelősségre vonhatónak, az éppen abbéli fogyatékoságuk, hogy képtelenek az empátia érzésére, mások szenvedésének (amit az ő cselekedeteik váltottak ki) érzelmi felfogására, és emiatt erkölcsileg nem tehetők felelőssé a döntéseikért.⁷

A joggyakorlat és a dogmatika számára ugyancsak gyakran vetődik fel érdekes kérdésként a polgári és büntetőjogi felelősség kiterjesztésének lehetősége olyan piaci szereplők vonatkozásában, amelyek termékei lehetővé tették, elősegítették bűncselekmények elkövetését, illetve bűncselekmények elkövetésére szólították fel a fogyasztókat. Gyakran próbálják például megállapítani a fegyvergyártók, -reklámozók és -forgalmazók (és az erőszakos videojátékok készítői) felelősségét emberölések vagy tömegmészárlások esetén; de idesorolhatók a tüdőrákbetegeket által a dohánygyárak ellen indított eljárások is.

⁷ Lásd például Charles Fischette: *Psychopathy and responsibility*. Virginia Law Review, September 2004; Thomas Nagel: *The Possibility of altruism*. Princeton University Press, 1979; Jeffrie G. Murphy: *Moral death: a Kantian Essay on psychopathy*. Ethics, vol. 82, 1972

A feminista jogtudományban fontos szerepet kap a szexualitás és az erőszak egyértelmű összekapcsolását alkalmazó pornográf alkotások forgalmazói felelősségének megalapozása.⁸ A legtöbb pornófilm ugyanis elfogadhatóvá, sőt a szexuális öröm egyfajta forrásaként mutatja be az erőszak valamilyen mértékű megjelenését.

A *Rice kontra Paladin Enterprises-ügyben*⁹, amelyben egy háromszoros gyilkosság vádlottja beismerte, hogy a *Hit Man: A Technical Manual for Independent Contractors* című, a bérgyilkosok kézikönyveként forgalmazott kiadványt használta a bűncselekmények előkészítéséhez, a szövetségi fellegbbiteli bíróság kimondta a könyvkiadó felelősségét. Ez után a kiadó több millió dollárt fizetett az áldozatok hozzátartozóinak, és megsemmisítette a még el nem adott példányokat.

Az iménti eset és érvelés analógiájára számtalan tudományos munka és jogalkotási, perstratégiai terv született. *Mitch McConnell* szenátor 1992-ben egy törvényjavaslatot (Federal Pornography Victims Compensations Act) is benyújtott az erőszakos pornográf művek által inspirált elkövetők áldozatainak kártalanítására. Fontos megjegyezni, hogy ugyan gyakran hangzik el a vitában (amelynek során a liberális feministákat is magába foglaló ellentábor a szólásszabadságot és a női szexualitás kifejezésének szabadságát állítja a középpontba¹⁰) az az érv is, hogy ha a pornográfia tehető felelőssé az erőszakért, ez magában hordozza az elkövető felmentésének veszélyét is. Ezért is idézik gyakran szó szerint Bundy azon nyilatkozatait, amelyekben – bár a pornográf termékek használatára vezette vissza erőszakos vágyait – egyértelműen vállalta tetteiért a felelősséget, és nem próbálkozott annak áthárításával.

IRODALOM

Apsche, Jack A.: Probing The Mind of a Serial Killer. Morrisville, Pennsylvania, 1993

Burgess, Ann – Douglas, John – D’Agostino, Ralph – Hartman, Carol – Ressler, Robert K.: Sexual Killers and Their Victims: Identifying Patterns Through Crime Scene Analysis. *Journal of Interpersonal Violence*, vol. 1, no. 3, 1986

⁸ Lásd például Kristin Olson: Comprehensive justice for victims of pornography-driven sex crimes: Holding pornographers liable while avoiding constitutional violation. *Oregon Law Review*, Fall 2001; Catharine A. MacKinnon: Pornography, Civil Rights and Fee Speech. *Harvard Civil Rights and Civil Liberties Law Review*, vol. 20, 1985; Dimitrios Korovilas: Pornless prisons: an unreasonable restriction? *U.C. Davis Law Review*, June 2006

⁹ 128. F.3d 233 (4th Cir.)

¹⁰ Lásd például Nadine Strossen: *Defending pornography: Free speech, sex and the fight for women’s rights*. New York, New York University Press, 1995; Nadine Strossen: Preface: fighting big sister for liberty and equality. *New York Law School Law Review*, vol. 37, 1993, pp. 1–8.

- Cameron, Ed:** Some Psychoanalytic Aspects of Serial Homicide, Lacan and Crime: the Jouissance of Transgression. *Cardozo Law Review*, August 2003
- Douglas, John E. – Munn, Corinne:** Violent Crime Scene Analysis: Modus Operandi, Signature, and Staging. *FBI Law Enforcement Bulletin*, February 1992
- Egger, Steven A.:** The Killers Among Us. An Examination of Serial Murder and Its Investigation. 2nd Edition. Prentice Hall, New Jersey, 2002
- Fischette, Charles:** Psychopathy and Responsibility. *Virginia Law Review*, September 2004
- Foreman, Laura:** Serial Killers – True Crime. Time-Life Books, Virginia, 1992
- Hazelwood, Robert R. – Warren, Janet:** The Criminal Behavior of the Serial Rapist. *FBI Law Enforcement Bulletin*, February 1990
- Hickey, Erick W.:** Serial Murderers and Their Victims. Brooks/Cole Publishing Co., California, 1991
- Kendall, Elizabeth (Elizabeth Kloepfer):** The Phantom Prince: My Life with Ted Bundy. Madrona, Seattle, 1981
- Keppel, Robert:** Signature Murders: A Report of Several Related Cases. *Journal of Forensic Sciences*, vol. 40, no. 4, 1995
- Keppel, Robert:** The Riverman: Ted Bundy and I Hunt for the Green River Killer. Pocket, New York, 2005
- Korovilas, Dimitrios:** Pornless Prisons: An Unreasonable Restriction? *U.C. Davis Law Review*, June 2006
- Larsen, Richard W.:** Bundy: The Deliberate Stranger. Prentice Hall, New Jersey, 1980
- MacKinnon, Catharine A.:** Pornography, Civil Rights and Free Speech. *Harvard Civil Rights and Civil Liberties Law Review*, Winter 1985
- Michaud, Stephen – Aynesworth, Hugh:** Ted Bundy: Conversations with a Killer. Signet, New York, 1989
- Michaud, Stephen – Aynesworth, Hugh:** The Only Living Witness: The True Story of Serial Sex Killer Ted Bundy. Authorlink Press, Texas, 1999
- Murphy, Jeffrie G.:** Moral Death: A Kantian Essay on Psychopathy. *Ethics*, vol. 82, 1972
- Nagel, Thomas:** The Possibility of Altruism. Princeton University Press, Princeton, 1979
- Nelson, Polly:** Defending the Devil: My Story as Ted Bundy's Last Lawyer. William Morrow, New York, 1994
- Olson, Kristin:** Comprehensive Justice for Victims of Pornography-driven Sex Crimes: Holding Pornographers Liable while Avoiding Constitutional Violation. *Oregon Law Review*, Fall 2001
- Pap András László:** Az autósstráda orvlövészei nyomában: adalékok az igazoltatás kriminalisztikai hasznosíthatóságához és a beszámíthatóság fogalmának kérdéseire. *Belügyi Szemle*, 2011/6.
- Rule, Ann:** The Stranger Beside Me. Signet, New York, 1989
- Schmidt, David:** Natural Born Celebrities. Serial Killers in American Culture. University of Chicago Press, 2005

HÍRES BŰNÜGYEK, TANULSÁGOS NYOMOZÁSOK

Strossen, Nadine: Preface: Fighting Big Sister for Liberty and Equality. *New York Law School Law Review*, vol. 37, 1993

Strossen, Nadine: *Defending Pornography: Free Speech, Sex and the Fight for Women's Rights*. New York University Press, New York, 1995

Sullivan, Kevin M.: *The Bundy Murders: A Comprehensive History*. McFarland and Co., North Carolina, 2009

Szikinger István: A yorkshire-i hasfelmetsző. *Rendészeti Szemle*, 2010/10.

Turvey, Brent E.: The Impressions of a Man: An Objective Forensic Guideline to Profiling Violent Serial Sex Offenders. Knowledge Solutions, 1995 <http://www.corpus-delicti.com/impress.html>

Winn, Steven – Merrill, David: *Ted Bundy: The Killer Next Door*. Bantam, New York, 1980